

tudományos hitelét, hanem az is, hogy tartózkodik mind az apologetikus, mind a leleplező hevülettől. Mint az előszóban írja: „ennek a könyvnek elsősorban nem a »történeti« Árpád-házi Szent Margit a témája, hanem az, hogy a domonkos hagiográfia hogyan alkot az ő alakjából az életszentség 14. századi ideáljának megfelelő szentet?».

STURM LÁSZLÓ

(*Kairosz Kiadó, Budapest, 2005,*
500 oldal, 3800 Ft)

KÖPECZI BÉLA:

Francia művelődés- és irodalomtörténeti tanulmányok

Köpeczi Béla évtizedek óta foglalkozik a Thököly-felkelés történetével és II. Rákóczi Ferenc franciaországi kapcsolataival, illetve a magyar-francia történelem közös vonatkozásaival. Népszerű könyveit generációk forgatták, forgatják ma is. Rendkívül termékeny munkássága során azonban a francia irodalom- és művelődéstörténet egyes kérdéseivel is foglalkozott. Az utóbbi vonatkozásában a francia felvilágosodás, a forradalom és a kommun történetét tanulmányozta.

A télen megjelent *Francia művelődés- és irodalomtörténeti tanulmá-*

nyok című kötet munkásságának ezen részéből összeállított csokor, melynek minden szála egy-egy érdekesítő tanulmány. A könyv első része a francia forradalom és a kommun művelődéspolitikájáról közöl tanulmányokat, a második részben pedig irodalomtörténeti munkákat olvashatunk.

A mai viták a nagy francia forradalomról című tanulmányában a szerző arról ír, hogy a forradalom kétszázadik évfordulóján kiújultak az eseményekkel kapcsolatos értelmezési viták, melyek politikai szempontból vizsgálták a történéseket. (Fontos ezt megjegyezni azért is, mert Magyarországon is könnyen előállhat ugyanez a helyzet az 1956-os forradalom eseményeinek interpretálását illetően.) Franciaországban 1989-ben Jacques Chirac kormánya volt hatalmon, akkoriban Köpeczi elmondása szerint a forradalomról való megemlékezés gyanússá vált. Jobboldali publicisták és történétírók azt próbálták bebizonyítani, hogy a forradalom szükségszerűen vezetett a terrorhoz, tehát a jakobinus diktatúrához és mint ilyen nem méltó az ünneplésre. A francia marxista történétírók nem késlekedtek a válasszal. Ennek lényege az volt, hogy a jobboldali történétírás által képviselt „jakobinus megcsúszás” tézise (mely szerint a jakobinusok hatalomra jutását a francia forradalom elleni nemzetközi fellépés, majd háború váltotta ki) elfogadhatatlan,

mert a harmadik rend forradalma, a parasztmozgalmak, illetve a városi népi irányzat szorosan összefüggtek egymással, s együtt hozták létre a polgári forradalmat.

Köpeczi irodalomtörténeti tanulmányainak egyik legsikerültebb darabja a *Fénelon Télemakhosznak első magyarországi fordítási kísérlete*.

A nagyszerű munka, amely Franciaországban számos kiadást ért meg, 1750-ben, fél évszázaddal a francia kiadás után látott napvilágot Kassán. Ez a könyv még latin nyelven jelent meg, de öt évvel később már magyar nyelven is kiadták, ezután vált igazán népkönyvvé. Az ezt követő számos kiadás gondozói a felvilágosult abszolutizmus ideológiáját kívánták terjeszteni. Sokáig semmit sem tudunk arról, hogy már jóval az első kiadást megelőzően, a Rákóczi-szabadságharc idején is történt kísérlet a *Télemaque* magyarországi népszerűsítésére. A szerző az Országos Levéltárban megtalálta egy latin fordítás elejét, amely egy 12 lapos füzetben maradt fenn. A fordítást, amennyire a kézírásból és a javításokból erre következtetni lehet, maga a fejedelem ellenőrizte. Rákóczi valóságos szerkesztői feladatot látott el, a javításnál a szövegűsége és a

jó latinságot vette figyelembe. Feltételezhető, hogy a fejedelem valamilyen oktatási cél szolgálatába akarta állítani a fordítást. Mindenekelőtt a Nemesi Társaság nevelésére gondolatott: a fiatal nemeseknek nemcsak a haditudományokkal, hanem politikai és erkölcsi kérdésekkel, gazdasággal és a tudománnyal is kellett foglalkozniuk. E sajnos befejezetlen vállalkozás is jelzi, hogy Rákóczi szabadságharcra kapcsán joggal beszélhetünk korai felvilágosodásról.

A bemutatás kereteit szétfeszítené, ha minden tanulmányra kitérnénk, ugyanis egytől-egyig mind nagyon érdekes olvasmány. Érdemes még kiemelni Stendhal 1809-es magyarországi látogatásának bemutatását és a Victor Hugo drámájáról szóló munkát, de a Sartre és Simon de Beauvoir munkásságáról írottak is igen érdekfeszítőek. Köpeczi könyvei mindig is olvasmányosságuk miatt voltak híresek; e tanulmánykötetnél sincs ez másként. Különösen ajánlható könyv ez a francia kultúra és irodalomtörténet hódolóinak.

TULOK PÉTER

(Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006,
270 oldal, 3450 Ft)

